

S. Sayısı : 191

Balıkesir Milletvekili Eminittin Çeliköz ve üç arkadaşının, İlkokul öğretmenleri aylıklarının öğrenim durumlarına ve hizmet sürelerine göre ayarlanması hakkında kanun teklifi ve Millî Eğitim ve Bütçe Komisyonları raporları (2/43)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

İlkokul öğretmenleri aylıklarının, öğrenim durumlarına ve hizmet sürelerine göre ayarlanması hakkında hazırladığımız kanun teklifinin gerekçesiyle birlikte ilişik olarak sunulduğunu saygularımızla arz ederiz.

10 . V . 1947

Balıkesir Milletvekili
Eminittin Çeliköz

Trabzon Milletvekili
R. Tarakçoğlu

Tekirdağ Milletvekili
E. Ataç

Ankara Milletvekili
H. O. Bekata

Gerekçe

Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonununun 14. IV. 1947 tarih ve 4 sayılı Haftalık karar cetvelinde 256 ve 257 numarayı alan ve maaş durumlarının düzeltilmesine dair bir kısım ilkokul ve ortaokul öğretmenleri hakkındaki kararları tatmin edici ve adalet ruhuna uygun bulmadım.

Filhakika adları geçen öğretmenlerin terfileri şimdiye kadar yürürlükte olan kanunların hükümleri dairesinde yapılmıştır. Bugün almakta oldukları aylıklarının denk olmaması zaman zaman yayımlanan maaş ve barem kanunlarının uygulanmasından doğan zaruri bir sonuçtur. Mağdur olduklarını gerek Dilekçe Komisyonuna çağrılan Millî Eğitim Bakanının açıklamasından ve gerek Bakanlık makamının, Dilekçe Komisyonuna yazdığı cevabi yazıdan anladığımız bu zümrenin mağduriyetlerini, bugün halen ilkokulda çahşanlarla, çeşitli öğrenim safhaları geçirdikten sonra orta öğretim okullarında görev alanların durumlarını ayrı ayrı incelediğimiz zaman daha açık anlamak mümkün olacaktır.

I. İlkokul öğretmenleri:

İlkokul öğretmenlerinin maaşlarında birlik, ilk defa 789 sayılı Kanunla 1926 yılında sağlanmıştır. Devlet memurları maaşlarında ise birlik ve teadülü sağlamak amacı ile biri 1929, diğeri 1939 yıllarında olmak üzere iki kanun çıkarılmıştır.

Kısaca (Barem Kanunu) adı ile söylenegelen bu kanunlarla, aynı zamanda Devletin çeşitli teşkilâtına maledilen kamu hizmetleri, belirli ve dereceli kadrolara bağlandı.

Gerek 1929 yılında çıkan 1452 ve gerek 1939 yılında yürürlüğe giren 3656 sayılı Barem Kanunları ile hemen her daire ve müesseseye mensup memurların aylıkları bu kanunların taşıdıkları ruh ve maksada göre ayarlandığı halde ilkokul öğretmenlerinin aylıklarında birlik ve teadül sağlamak mümkün olmamış ve aşağıda izah olunacağı gibi, İlkokul öğretmenleri bu kanunlar muvafahesinde ve muvazenesinde mağdur bir duruma düşmüşlerdir.

İlkokul öğretmenlerinin maaş durumlarını gerek 1452 ve gerekse 3656 sayılı Kanun hükümleri içinde incelemekten önce bunların, bu kanunlardan evvel tâbi buldukları hükümleri kısaca gözden geçirmek faydalı olacaktır.

3 Nisan 1926 tarihinde yürürlüğe giren 789 sayılı Maarif Teşkilâtına dair Kanunun 9. maddesi ile ilkokul öğretmenleri için maaş başlangıcı (1 500) kuruş olarak kabul edilmiştir. Aynı madde bu öğretmenlerin maaşlarına her üç yılda bir % 15 nispetinde zam yapılacağı hakkında

bir hüküm ihtiva ediyor ve öğretmenlerin terfilerinde bu hüküm uygulanıyordu.

1 . IX . 1929 trihinde 1452 sayılı Kanun yürürlüğe girdi. Bu kanunla Devlet memurlarının aylıkları 19 dereceye ayrılmıştı. Bu derecelerden «1600» kuruşa tekabül eden derece ilkokul öğretmenlerine maaş başlangıcı olarak kabul edildi. Ancak, bu tarihte 789 sayılı Kanuna göre maaş almakta olan öğretmenlerin, bu maaşlarını 1452 sayılı Kanunda yazılı derecelere intibak ettirmek lâzımgeliyordu. 1452 sayılı Kanunun 17. maddesinde, hususi idarelerden maaş alanların intibakı için bir sene müddet kabul edilmiştir. Şu hale göre, bu kanun hükümleri ilkokul öğretmenleri hakkında bir yıl sonra uygulanmış ve bu suretle de öğretmenler kademelerinden bir yıl kaybetmişlerdir.

Bilindiği gibi, ilkokul öğretmenlerinin aylıkları özel bütçelerden ödenmektedir. Hemen her devirde bu öğretmenlerin maaş ve terfi durumları özel bütçelerin malî takatları ile sıkı sıkıya ilgili bir konu olmuştur.

Gerek 1452 sayılı Kanundan önceki hükümlere tâbi maaşlar ve gerekse bu kanuna göre yapılan intibak ve intibaktan sonraki terfi işleri Özel idarelerin malî takatlarına dayandığından ve özel idarelerin hemen her zaman kendini gösteren takatsızlığı yüzünden öğretmenlerin hakları zamanında verilemedi, meselâ: 1927 yılında 1500 kuruş maaşla işe başlayan bir öğretmenin 1452 sayılı Kanuna göre intibakı, ancak 1932 yılında mümkün olabilmektedir. 1452 sayılı Kanunun tatbikatında, iller arasında birlik sağlanamadığından ilkokul öğretmenlerinin aylıklarında istenilen teadül temin edilemedi.

8 Temmuz 1939 da 3656 sayılı Kanun yürürlüğe girdi. Bu kanun ile ilkokul öğretmenlerinin başlangıç maaşları (2000) kuruş olarak kabul edildi. Bu kanuna göre 1939 - 1940 öğretim yılı başında işe başlayan bir öğretmen o yıl 2000 kuruş maaşa kavuşmuştur. Bu öğretmenin maaşı dört yıl sonra 25 lira olmuştur. Fakat bu kanundan önceki hükümlere göre maaş almakta bulunan ve meslekta 8, 10, 12 yıl kıdem geçmiş bir öğretmen de aynı öğretim yılı başında 20, 22, 25 lira maaş almakta idi.

Görülüyor ki 3656 sayılı Kanunun neğrinden sonra işe başlayan bir öğretmen ile bu kanundan önceki hükümlere tâbi olarak bu mesleğe hizmet etmiş ve başarısı senede en aşağı iki teftiş raporu ile saptanmış bir öğretmen arasında, eskisinin aleyhine olmak üzere enaz 8 yıllık bir kıdem farkı hâsıl olmuştur.

İşte 3656 sayılı Kanundan önce emeği geçmiş olan öğretmenleri mağdur bırakan en öncül nokta budur; halbuki 3656 sayılı kanunla 20 lira maaş ilkokul öğretmenleri için maaş başlangıcı olarak kabul edilince, gerek bu maaş derecesini ve gerekse bundan daha aşağı derecelerde geçen hizmetleri düşünmek ve bu hizmetleri belirli ölçülere bağlayan hükümler ancak lâzımgelirdi. Bu yapılmamıştır.

Eski metinlerde, maaş başlangıçına göre daha aşağı derecelerde geçen hizmetleri değerlendiren özel hükümler alındığını görüyoruz; meselâ : 789 sayılı Kanunla ilkokul öğretmenleri için başlangıç maaşı 1 500 kuruş olarak kabul edilince, bu kanuna, maaş başlangıçına göre daha aşağı maaşlarda geçen hizmetler için hükümler konmuştur. Keza 1340 yılında 439 sayılı Orta Tedrisat Kanunu çıktığı zaman, bu kanunla tâyin edilen maaş başlangıçına göre daha aşağı derecelerde geçen hizmetlerden dolayı ilgililerin kazanmış oldukları haklar bu kanunun 26 nci maddesi ile emniyet altına alınmıştır.

Yine 789 sayılı Kanunun, orta tedrisat öğretmenleri için koyduğu 25 lira maaş başlangıçından daha aşağı derecelerde geçen hizmetler için bilâhara 832 sayılı Kanun çıkarmıştır.

Binaenaleyh, 3656 sayılı Kanunun muvaceheinde ve muvazenesinde ilkokul öğretmenlerini mağdur bir duruma düşüren sebebi, 20 liralık maaş başlangıçına göre bu derecede veya bu dereceden daha aşağı derecelerde geçen hizmetleri teminat altına alan bir hüküm düşünülmemiş olmasıdır.

Her ne kadar 3656 sayılı Kanunun muvakkat bir maddesinde 17, 5, 20, 22, liralık derecelerde geçen hizmetlerin bir üst derecede geçmiş sayılması yazılı ise de bu durum ancak 1940 da Sayıştay ve Maliye Bakanlığının tefsirleri ile ele alınmış, fakat Özel İdarelerin malî imkânsızlıkları ve kadro

durumları dolayısıyla kanunun bu maddesi iki yıl sonra olmak üzere ancak bir iki vilâyette tatbik yeri bulmuştur; bunların da maaş farkları ancak 1943 yılında çıkan 4357 sayılı Kanuna göre ve Genel Bütçeden yapılan yardımlarla karşılanabilmektedir.

1926 - 1927 - 1928 yıllarında mesleğe giren ilkökul öğretmenlerinin bugün en çok 30 - 35 lira maaş almakta bulunmaları, gerek 1452 ve gerekse 3656 sayılı Kanunlarla bu öğretmenlerin maaşlarında teadül sağlanmamış olduğunu gösteren en canlı bir misaldir.

Bundan başka 1926 da mesleğe giren bir ilkökul öğretmenin bugün almakta olduğu maaş 30 - 35 lira arasında olmasına rağmen bunların 5 sene sonra 1931 de mezun ettikleri gençler 1946 da Üniversiteden mezun olmuş ve 30 lira ile Devlet hizmetine girmiş tir. 1942 de 35, 1944 de 40, 1947 de 50 lira almaya başlamıştır. Hizmet müddeti yedi senedir.

Bu öğretmenin normal kıdemini de şöyle göstermek mümkündür : 1926 da, 789 sayılı Kanuna göre (15) lira ile tâyin edilmiştir. 1929 da (16), 1933 de (17,5), 1937 de (20), 1941 de (25), 1944 de (30), 1947 de (35) lira almaya başlamıştır. Hizmet müddeti 21 senedir.

1926 da ilk öğretmen okulunu bitiren bir genç meselâ: Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesini bitirdiğine göre bugünkü maaş durumu şöyledir.

1926 da 15, 1929 da 16, 1933 de 17,5, 1936 da meslekten ayrılmış ve Fakülteye girmiştir. 30 . X . 1940 da orta öğretim kadrosuna 30 lira ile yeniden Devlet hizmetine girmiştir. 1943 de 35, 1946 da 40 almıştır. Hizmet müddeti bu sene 17 senedir.

Yukarda arzedildiği gibi Türkiye Büyük Millet Meclisine 2 000 den fazla öğretmen arzedilen durumlarından şikâyette bulundu. Bu şikâyetler Dilekçe Komisyonunda incelendi. Bu konu ile ilgili olarak Millî Eğitim Bakanlığında Yüksek Başkanlığımıza sunulan 20 . I . 1947 tarih ve 1713 sayılı yazıda ilkökul öğretmenlerini mağdur bırakan kanuni sebepler kısaca açıklandıktan sonra (..... bu itibarla dilekçe sahiplerinin istedikleri haklı ve yerindedir). Denilerek öğretmenlerin hakları kabul ve teslim olunmuştur. Millî Eğitim Bakanlığı aynı yazısında bu durumun kanun yolu ile düzenlenmesinin gerektiğini de ilâve etmiştir. Dilekçe Komisyonunda Sayın Millî Eğitim Bakanı, dinlendikten sonra ittihaz buyurulan kararda şikâyetlerin kanun konusu olduğu sonucuna varılmıştır.

II - Sonradan ortaöğretim kadrolarına geçen ilköğretmen okulu mezunları:

Bunlar ya imtihanla veya Gazi Eğitim Enstitüsünün (B) seksiyonunda bir sene kurs mahiyetinde bir öğrenime tâbi tutulmakla veya bir yüksek okulu ikmal etmek suretiyle ortaöğretim emrinde görev almış olanlardır.

Bu durumda olan öğretmenlerin görevlerinde normal bir tahsil sırası takibederken ortaöğretimde görev alanlardan çok daha iyi muvaffak olduklarını gerek Millî Eğitim Şurasında, gerek 1947 yılı Bütçe görüşmeleri sırasında ve Eğitim enstitülerinin açılması münasebetiyle Lâzzat Millî Eğitim Bakanının ve Millî Eğitim ileri gelenlerinin ifadelerinden anlamış bulunuyoruz. Bunların başarıları şüphesiz mesleklerindeki tecrübelerinden ve görevlerini lâyıki veçhile benimsemelerinden ileri gelmektedir. Binaenaleyh öğretmenlik de diğer mesleklerin bir çoğunda olduğu gibi ilki, ortası ve yüksekliği ayırdedilmeyen bir tecrübe ve tatbikat mesleğidir.

Bir müddet ilkökul öğretmenliği yaptıktan sonra şahsi gayretleriyle ve türlü imkânsızlıklar arasında karşılaştıkları türlü müşküllerle savaşıarak kendi kendilerini yetiştiren bu zümrenin ortaöğretimde geçerken maaş başlangıcı olan (30) lira ile atanmaları, hizmet süreleriyle kıyaslanamayacak derecede az maaş almalarına sebep olmuştur. Bu arkadaşlar meslekdaşları arasında fazla çalışmalarıyla tenayüz etmelerinin bir semeresini görmemişlerdir. Zira ilköğretimde kalmış olsalardı, çoğu yine bugün almakta oldukları maaşı alacaklardı.

Henüz hayata atılan ve Devlete hiç hizmeti geçmemiş olanlarla ötedenberi öğretmenlikte bir kıdem kazanmış ve uzun seneler büyük bir feragat ve dürüstlikle yurdun her köşesinde canla başla hizmet etmiş ve ilerde daha geniş bir mesuliyet deruhde edebilmek amacıyla fazla bir enerji sarfederek yüksek tahsilini yapanlar arasında şüphesiz bir fark gözetilmesi lâzımdır, zira:

1. 3656 sayılı Kanunla birlikte kabul edilen 3659 sayılı Kanun, hizmet müddetlerine nazaran yüksek ve nispetsiz ücret verilmiş olanların intibakında yalnız tahsil değil aynı zamanda Devlete hiz-

met müddetini de mikeyas tutmuş ve ücretlerin takdirinde geniş bir müsamaha ile, ifası zamanlarında bir memuriyet sayılması tasavvur dahi edilmeyen bir takım hizmetleri bile memuriyette geçmiş sayarak ona göre maaş ve ücret tahsis etmiştir.

2. 1455 sayılı Kanun, askerî muamele sınıfına geçiş olan ilkokul öğretmenlerinin öğretmenlikte, aşağı maaş derecesinde geçmiş hizmetlerini hesaba katarak bir iki rütbe yüksek maaşla tâyin imkânlarını vermiştir.

Hatay öğretmenlerinin, subay ve polis memurlarına da intibakı yine bu esaslara göre yapılmıştır.

4. Ve nihayet son zamanlarda kabul buyurduğunuz bir kanunla ordu baremindeki haksızlıklar, aynı düşünce ile giderilmiş bulunuyor.

Şu prensiplere göre Devlet hizmetinde geçen hizmet, istihkak tesbiti hususunda tahsil ile birlikte iki esaslı unsurdan biri olarak tutulmuştur.

Liyakatlerini, muayyen formalitelere tâbi olarak tanıttıktan sonra orta öğretimde görevlendirilen ilk öğretmen okulu mezunları; Devlet baremine dâhil müessese ve okullarda çalışmış olmakla orta öğretime geçerken maaş ve derecelerinin tesbitinde eski, hizmetlerinin göz önünde tutulmasına tamamen hak kazanmış bulunuyorlar. Maaş kanunlarının bugünkü ruhunda hizmet ve menşe esasının aksini teemmül etmek mümkün değildir. Nitekim dilekçelerin Dilekçe Komisyonunda okuduğumuz dilekçelerinde isim zikretmek suretiyle bir kısım öğretmenlerin hususi okullarda geçen hizmetlerinin Devlet hizmetinde geçmiş sayılarak maaş derecelerinin artırıldığından, cenebi tabiiyetinde bulunan mukaveleli birtakım öğretmenlerin maaş tesbitinde başka Devletlerde geçen hizmetlerinin göz önünde bulundurulduğundan bahsedilmektedir. Bu takdirde bunların resmî hizmetlerin göz önünde bulundurulmaması elbette adalete uygun değildir.

Bundan başka bugüne kadar uygulanagelmekte olan maaş kanunlarını biraz incelediğimiz zaman daima öğretmen sınıfının aleyhine sonuçlar verdiğini de görmekteyiz. Meselâ: 1452 sayılı Kanun yüksek okul mezunlarına (30) liradan tâyin edilme imkânını verirken, 1702 sayılı Kanuna göre ortaokul öğretmenleri (25) lira ile tâyin edilmişlerdir.

1452 sayılı Kanuna göre yüksek tahsil görenler iki yılda terfi ettikleri halde 1702 sayılı Kanuna göre ortaokul öğretmenleri, eğer boş kadro varsa üç senede bir terfi edebilmişlerdir. Bu suretle yüksek tahsil görmüş olan öğretmenlerimiz memurlardan birkaç derece geri kalmışlardır.

Binaenaleyh yukarıda arzolunan şartlar altında yüksek öğrenimlerini tamamlayarak orta öğretim kurumlarında öğretmenlik yapmak hakkını kazanan ilk öğretmen okulu mezunlarının maaş durumlarını bu bakımdan incelemek ve bu gibi öğretmenlerin mesai ve başarılarını mükâfatlandırmak lâzımdır.

Bunun için de 3656 sayılı Kanunla ilkokul öğretmenleri için kabul olunan 20 lira başlangıç maaşına nazaran bu gibi öğretmenlerin ilkokulda geçen hizmet müddetleri hesap edilmek suretiyle müstahak olacakları derecelerinin kendilerine verilmesi yerinde olacaktır. Zaten bu husus yukarıda ilkokul öğretmenleri için ileri sürdüğümüz gerektirici sebeplerin zaruri bir sonucundan başka bir şey değildir. Teklifin ikinci maddesi bu maksadı sağlamak için hazırlanmıştır. Üçüncü madde Hazineye olağanüstü bir külfeti önlemek amacıyla malî hükümlerin yılbaşından itibaren uygulanmasını, dördüncü madde de, geçmiş yıllara ait bir hak isteğine mâni olmak düşüncesiyle konmuştur.

Gerçekten, yukarıdanberi arz ve izah olunan ve öğretmenleri mağdur bırakan kanuni sebeplerin yeni bir tesisle izalesi lüzumlu bulunduğundan, bu maksatla ilişik kanun teklifi hazırlanmıştır.

İlkokul öğretmeni Türk Milletinin millî tarihine malolan inkilâplarında kendisine düşen vazifeyi hakkıyla yapmış şerefli bir insandır. Bu insan memleket aşkını, görevseverliğinin ve feragatin sembolü olmuştur. Bunlar aynı zamanda memleketin ikinci bir ordusudur. Bu faziletli ve şerefli insanı mağdur durumdan kurtararak Türk Milletine ve Türk yurduna harcadığı emeklerini, teklifimizde arzolunan ölçülere göre de gerektiren yerinde olacaktır.

Bundan başka, son Millî Eğitim Şurasında, öğretmen kaynaklarını incelerken, ilkokul öğretmeni yetiştiren müessesenin yüz yıllık şerefli bir tarihine bilhassa işaret edilmişti. Demek ki,

teklifte ismi bahis konusu olan insan, bu millete yüzyıldanberi faziletle hizmet etmektedir.

Türk Milleti kendisine hizmet edenleri unutmaz Bu onun millî viedanında kökleşen ve diğer milletlerde ender raslanan çok asil bir duygudur.

Bu itibarla, teklif kanunlaştığı zaman, büyük Türk milletinin bu asil duygusu, Büyük Millet Meclisinde bir kere daha tezahür etmiş olacaktır.

Bu teklif bu inanla hazırlanmıştır.

Ankara Milletvekili
Hıfzı Oğuz Bekata

Trabzon Miletvekili
M. Reşit Tarakçıoğlu

Tekirdağ Milletvekili
Emin Ataç

Balıkesir Milletvekili
Eminittin Çeliköz

Millî Eğitim Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Millî Eğitim Komisyonu

Esas No. 2/43

Karar No. 14

17 . VI . 1947

Yüksek Başkanlığa

İlkokul öğretmenleri aylıklarının öğrenim durumlarına ve hizmet sürelerine göre ayarlanması hakkındaki kanun tasarısı Millî Eğitim ve Maliye Bakanlıkları temsilcileri ve teklif sahipleri hazır buldukları halde Komisyonumuzca incelendi. Tasarının esas itibarıyla çok yerinde bulunduğu, 3656 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce ilköğretim alanında vazife almış olan öğretmenlerin, gerek 20 liralık maaş başlangıcına göre bu derecede veya bu dereceden daha aşağı derecelerde geçen hizmetlerini teminat altına alan bir hüküm olmaması, gerek Özel idarelerin malî imkânsızlıkları ve kadro durumları dolayısıyla intibakların zamanında yapılamaması yüzünden doğan durumu düzelttiği sonucuna varıldı ve maddelere geçildi.

İlkokulda çalışan başka menşelerden gelmiş öğretmenlerin de hakkını korumak için tasarının ismindeki (Öğrenim durumu) kaydının kaldırılması uygun görüldü. Birinci maddenin (Halen Millî Eğitim alanında çalışan ve mesleki öğretmenlik olanların) cümlesindeki (Mesleki öğretmenlik olanların) kaydı, öğretmenlik yapmayıp da Eğitim Bakanlığının diğer görevlerinde çalışanların hariç tutulmaları ihtimaline karşı çıkarılarak (Halen Millî Eğitim alanında çalışan ve öğretmenlik yetkisini taşıyanların) şekline sokuldu. (Mesleki öğretmenlik olanlar) (Öğretmenlik yetkisini taşıyanlar) şeklinde düzeltildiğinden A bendindeki (Öğrenim derecelerine) kaydı da tamamen

kaldırıldı. (B) bendi de, benddeki murakabe kelimesi, tâyini Millî Eğitim Bakanlığına ait olmayanların da murakabesi bahis konusu olduğuna göre, iltibasa mahal verilmemek üzere çıkarılarak, (Millî Eğitim örgütünde, tâyinleri Millî Eğitim Bakanlığına ait özel okul öğretmenliklerinde geçen hizmet sürelerine ve 3656 sayılı Teadül Kanununun 3 ncü maddesi dâhilinde ve terfi liyakatı saptanmış, olmak şartıyla her üç yılda bir terfi esasına göre hesap ve tesbit olunur.) Şeklinde düzeltilmiş ve teklifte mevcut olmayan (1702 sayılı Kanunun 15 nci maddesindeki yazılı hizmetler de bu hükme tâbidir) fıkrası, bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra, 1702 numaralı Kanunun vuzuhunu sağlamak maksadıyla eklenmiştir. İkinci madde, maddedeki (öğretmen okulu mezunu olup ta) tabiri ile, herhangi bir iltibasa mahal verilmemek üzere, (üç yılda bir) kaydı kaldırılarak (birkaç terfi süresi ilk öğretim alanında çalıştıktan sonra üstün öğretim yaparak daha yüksek öğretim müesseselerinde veya Millî Eğitim örgütünde görev alan öğretmenlerden ve bu kanunun neşrinden evvel ve sonra kanunen görevli bulunanların veya görev alacak olanların hizmet müddetleri 3656 sayılı Kanunun terfi esaslarına göre hesaplanır ve maaş dereceleri ona göre saptanır) şeklinde düzeltilmiş ve Devletin malî imkânları dikkate alınarak bu terfiin iki kıdemi geçmemesi için tasarının birinci ve ikinci maddelerine (Ancak

her terfi iki kademi geçemez) hükmü ilâve olunmuştur.

Bu kanun kabul edildiği takdirde yapılacak intibaklarda muayyen bir maaş derecesine gelecek öğretmenlerin bu derecede geçirecekleri kanuni terfi müddetlerinde yeni bir mağduriyete meydan verilmemesi için bu intibaktan evvelki maaş derecelerinde geçen müddet süreleri, intibak ile alacakları maaş derecesinde geçmiş sayılmaması muadelete uygun görüldüğünden maddenin, (Bu gibilerin aylıkları, yükselmeden önceki derecede geçirmiş oldukları hizmet süreleri, bu kanuna göre yükseltildikleri aylık derecesinde geçmiş sayılarak ilk yükselme sürelerinden indirilir). Hükmü ile tamamlanması uygun görülmüştür.

Üçüncü madde aynen, dördüncü madde (Bu kanundan faydalanan öğretmenler) yerine (Bu kanundan faydalananlar). Beşinci madde (Kadro bulunmadığı takdirde) yerine (Kadro elverişli olmadığı takdirde) konularak kabul edilmiştir. Tasarıya altıncı madde olarak (Millî Eğitim görevlerinden ayrılmış ve halen başka Devlet dairelerinde ve İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalışan ve bu tasarruğun şümulü içinde bulunan öğretmenler de mesleğe döndükleri takdirde bu kanun hükümlerinden faydalanırlar) hükmü ilâve olunmuş, altıncı madde yedi, yedinci madde de sekiz olarak sıralanmış ve aynen kabul edilmiştir.

Yukardaki değişiklikler ve eklemelerle tasarruğun tümü oybirliğiyle onaylanarak havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Millî Eğitim Komisyonu

Başkanı	Bu Ra. Sözcüsü	Kâtip
Manisa	Urfa	Urfa
<i>C. Dursunoğlu</i>	<i>S. K. Yetkin</i>	<i>S. K. Yetkin</i>
Ankara		Babkesir
<i>A. R. Bekman</i>		<i>Eminittin Çeliköz</i>
Bingöl	Çorum	İstanbul
<i>T. Banguoğlu</i>	<i>H. Ilgaz</i>	<i>F. Köprülü</i>
İzmir	Kars	Kırşehir
<i>E. Çınar</i>	<i>T. Taşkıran</i>	<i>İ. H. Baltacıoğlu</i>
Maras	Maras	Tekirdağ
<i>Dr. K. İdil</i>	<i>E. Soysal</i>	<i>E. Atas</i>
Trabzon		Trabzon
<i>Z. Molaoğlu</i>		<i>M. R. Tarakçıoğlu</i>

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Bütçe Komisyonu

Esas No. 2/43

Karar No. 100

30. VI. 1948

Yüksek Başkanlığa

İlkokul öğretmenleri aylıklarının, öğretim durumlarına ve hizmet sürelerine göre ayarlanması hakkında Balıkesir Milletvekili Eminittin Çeliköz ve üç arkadaşı tarafından hazırlanıp Yüksek Meclise sunulan kanun teklifi Millî Eğitim Komisyonu raporiyle birlikte Komisyonumuza verilmekle teklif sahipleri ve sabık Millî Eğitim Bakanı ile Lâhik Bakan Tahsin Banguoğlu ve Maliye Vekili Şevket Adalan ve Bakanlıkların yetkili temsilcileri hazır oldukları halde incelenip görüşüldü.

Maarif teşkilâtına dair olan 789 sayılı Kanunun ilköğretim öğretmenleri maaşları için ilk kademe olarak tesbit ettiği 15 lira aylık esasının bilâhara çıkan 1452 ve 3656 sayılı kanunlarla ge-

çirdiği safhalar sırasında bu öğretmenlerin hizmet sürelerine göre almaları gerektiği aylıkları alamamaları gibi bir durumun hâsıl olduğu ve bunun bir takım mağduriyetlere sebep olduğu teklif sahiplerince ileri sürülerek 3656 sayılı Kanundan evvel ilköğretim kadrosunda bulunan öğretmenlerin bu vaziyetlerini ıslah ve yeniden intibaklarının yapılmasını temin maksadiyle bu tasarruğun hazırlandığı yapılan incelemelerden anlaşılmış bulunmaktadır.

Millî Eğitim Komisyonu tasarıda bir takım değişiklikler yapmıştır. Ezcümle:

a) Bütün Millî Eğitim alanında çalışan ilköğretim öğretmenlerine tasarı hükümlerini teşmil etmiştir.

b) Bu haktan yalnız tâyinleri Millî Eğitim Bakanlığına ait olanların faydalanmalarını ve intibakta üç senede bir terfi esası kabul edilmiştir.

c) 1702 sayılı Kanunun on beşinci maddesinde yazılı hizmetlerde geçen müddetlerin de intibakta nazara alınması, yani bu maddeye göre ilk ve ortaöğretimde görevli olup da Millî Eğitim mesleğinin herhangi bir şubesinde vazife yapan öğretmenlerle, Milletvekili ve asker olan öğretmenlerin ve Bakanlığın müsaadesiyle memleket dışında öğretim işiyle uğraşanların ve özel mekteplerde öğretmenlik yapanların hizmet sürelerinin de bu hesaba katılması temin edilmiştir.

d) Tasarıya göre intibak neticesinde alınacak dereceye, intibaktan evvelki maaş derecelerinde geçirilmiş olan müddetlerin ilâvesini sağlayan bir hüküm de tasarıya eklenmiştir.

e) Meslekten ayrılmış bulunanların tekrar mesleğe döndükleri takdirde bu tasarı hükümlerinden faydalanmalarına dair de bir esas kabul edilmiştir.

Bu suretle tasarı teklife göre daha geniş esaslara istinad ettirilmiş bulunmaktadır.

Komisyonumuzca yapılan incelemeler sonunda varılan netice aşağıdaki şekilde arz olunur.

3656 ve 3659 sayılı Teadül kanunları yürürlüğe girdiğinde Devlet teşkilâtına dahil resmî dairelerle Devlet İktisadi Teşekküllerinde bulunan memurlar hakkında kanunun çerçevesi dâhilinde yapılabilen intibaktan gayri bir şey yapılamamış olduğu ve bu sebeple bu memurlar içinde de küğümsemeyecek miktarda memurun yukarıda izah edilen hal ve vaziyette kalmış olduğu ve ancak Teadül kanunları yürürlüğe girdikten sonra bazı kayıt ve şartlarla terfilerin yapılabildiği malûmdur. Arzedilen şekilde iptidaen yapılan intibaktan seneler geçtikten sonra geriye dönerek herhangi bir sınıf veya zümre hakkında yeniden intibak yapmaya mevzuat katıyen müsaait olmadığı kadar Devletin asla başaramıyacağı umumi bir intibaka yol açmak tehlikesi de mevcuttur. Bu sebeplerle Komisyonumuz bu yoldan yürümeyi asla uygun bulmamıştır. Ancak ilkokul öğretmenliği hizmetinin diğer hizmetlere nazaran hususi bir ehemmiyeti ve güçlüğü olduğu aşikârdır. Ana kucağından ayrılarak doğrudan doğruya himayelerine tevdi

edilen çocukların fikri, ruhi ve bedeni terbiyesi gibi çok mühim ve iyi idare edilemediği takdirde hayat müddetince zararlı tesirleri görülecek olan vazifeyi üzerlerine alan öğretmenler bilgi bakımından iyi yetişmiş, çok sabırlı, dikkatli, feragatli velhasıl ekseriyetle sayısı yüzlere varan çocukların her birini ayrı ayrı bir ana, baba ve ayrıca da hoca rahim ve şefkati ve bilgisi ile yetiştirmeye mecburdurlar. Bu bakımlardan vaziyetleri hususiyet arzeden bu sınıf görevlilere çok dar durumda bulunan bütçemizi mümkün mertebeye az tazyik edecek şekilde tatmin yolu aranmış ve uzun tetkikler ve tartışmalar neticesinde tasarıda arzedilen şeklin tatbikında mutabık kalmıştır.

Tasarının mütalâasından anlaşılacağı üzere ilkokul öğretmenliğinde halen vazifeli olmak ve en az 15 sene bu öğretmenlikte hizmet etmiş bulunmak şart tutulmuştur. Aksi takdirde yani teklifte ve Millî Eğitim tasarısında olduğu gibi bu öğretmenlikten ayrılıp orta öğretime geçenlere veya Millî Eğitimin herhangi idari kısmında vazife almış veya alacak olanlara teşmili halinde ilkokul öğretmenliğinin yukarıda arzedilen hususiyeti dışına çıkılmış ve hütün Devlet teşkilâtında mümassili vaziyette bulunanlara teşmîlini zaruri kılacak yeni bir intibak yoluna sapılmış olacağından bundan katî surette kaçınılmıştır. İlkokuldan ortaokula geçenler esasen bir derece terfi de kazanmaktadırlar. Yukarıda arzedilen şartları haiz olanlar hizmet sürelerine göre ve mümkün olduğu kadar çok öğretmenin terfihi sağlanmak üzere kısa fasullarla kademelenmiştir. Bunların birer derece terfi edebilmelerine imkân verilme suretiyle birden fazla derece geri kalmış olanların eksigi tamamen izale edilememişse bile umumi bir ayarlama sağlanmış sayılabilir. Adedi 15 bine varan ilkokul öğretmenlerinden beş bin küsuru esasen normal terfi görmüştür. Diğerlerinden 6 168 i bu tasarı hükmünce faydalanacaktır. Kalanlar da esasen bir derece yükseltileceklerin erişecekleri mertebelerde bulduklarından tasavvur edilen usul maksadlı temin etmiş olacaktır.

İlkokul öğretmenlerine böylece ödenmesi icabedecek tahsisatın üç seneye taksimen ve kıdemleri fazla olanlar terfihde takdim edilmek üzere

tesbiti teklif edilmiş ise de bunun hayli zamandır bir yardım bekliyen öğretmenleri tatmin edecek bir şekil olamayacağı Komisyonumuzca düşünülmüş ve bütçenin darlığına rağmen defaten terfihin çok faydalı olacağını takdir eden Maliye Bakanımız da şükranına değer bir hüsnüniyet ve gayretle 1949 senesinde tatbikını kabul etmiştir. İlkokul öğretmenlerinden mühim bir kısmı 4598 sayılı Kanuna göre iki üst derece terfi almış olduklarından ve daha fazlasına mevzuat müsait bulunmadığından bunların bu tasarı hükümlerinden faydalanmalarını sağlamak üzere kadrolarının bir derece üste çıkarılması zaruri görülmüş ve bu teşkilât kadrolarının bu yolda tensiki bir kaç ay çalışmaya mütevakıf olduğu anlaşılmış bulunduğundan iş gecikmemek üzere kadroların nihayet üç ay zarfında ikmalî şartı tasarıya ilâve edilmiştir. Kanun meriyete girildiği anda öğretmenlerden mühim bir kısmının bu sebeple geri bırakılması caiz olmayacağından kanunun tatbikinin 1949 senesine bırakılması zaruri olmuştur. Bütçeye bu yüzden ilâvesi icabeden tahsisat yekünü 3 400 000 liraya varmaktadır. İvedilikle görüşülmesi dileğiyle Kamutaya arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
Mardin	Diyarbakır	Ankara
R. Erten	İ. H. Tıgrel	M. Eriş
Kâtip		
Ankara	Amasya	Amasya
F. Öymen	A. Eymir	A. K. Yiğitoğlu
Ankara	Ankara	Aydın
N. C. Akkerman	C. Gölet	Gl. R. Alpman
Bursa	Bursa	Diyarbakır
F. Bük	Dr. M. T. Simer	Ş. Uluğ

BALIKESİR MİLLETVEKİLİ EMİNİTTİN ÇELİKÖZ VE ÜÇ ARKDAŞININ KANUN TEKLİFİ

İlkokul öğretmenleri aylıklarının, öğrenim durumlarına ve hizmet sürelerine göre ayarlanması hakkında kanun teklifi

MADDE 1. — Halen Millî Eğitim alanında çalışan ve mesleki öğretmenlik olanların aylıkları :

a) Öğrenim derecelerine;

Eskişehir Eskişehir İstanbul
Esasa iştirak ediyoruz. Fakat Dr. A. Adıvar
bu kanunla yapılan yardım, mâruz kalınan haksızlığı tamamen tashih edecek mahiyette olmadığı gibi ilk öğrenim müfettişleriyle, Köy Enstitülerinde bulunan ve ortaokullarda geçen ilkökul öğretmenlerinin de bu kanundan faydalanmaları gerektir.

H. Polatkan A. Potuoğlu

Kastamonu	Kırşehir	Kocaeli
M. Akalın	Ş. Torgut	Dr. F. Ş. Bürge
Konya		Niğde
S. Çumralı		R. Gürsoy
Samsun		Konya
M. A. Yörüker		M. A. Binal

İlkokul öğretmenlerinin kıdem ve maaş durumlarını ayarlamaya tabi tutan bu kanun hükümlerinden ilk öğretim müfettişleri ile ilkökul öğretmenliğinden orta öğretim ve köy enstitüleri öğretmenliğine üst derecede maaş almazsınız kendi maaşlarıyla geçmiş bulunanların da faydalanmaları madelet ve hakkaniyet icabındandır. Kanun teklifi Komisyonumuz ekseriyetinin kabul ettiği şekilde kanunlaştığı takdirde ilk öğretimden müfettişliğe, orta öğretime ve köy enstitülerine geçmiş olan öğretmenlerden bir kısmı için ilkökulda vazife gören ve aynı menşee ve kıdeme sahip olan arkadaşlarından bir derece geri kalmak gibi arzu edilmeyecek fiili bir durum hâsıl olacağı düşüncesiyle kanunun bu şekilde çıkmasına muhalifim.

Balıkesir Milletvekili
Esat Altan

MİLLÎ EĞİTİM KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

İlkokul öğretmenleri aylıklarının hizmet sürelerine göre ayarlanması hakkında kanun

MADDE 1. — Millî Eğitim işlerinde halen çalışan ve öğretmenlik yetkisini taşıyanların aylıkları,

Millî Eğitim örgütünde tayinleri Millî Eği-

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

İlk okul öğretmenlerinin almakta oldukları aylık dereceleri hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Bu Kanunun yayım tarihine kadar resmî ilkokullarda enaz 15 yıl öğretmen olarak hizmet edipte halen resmî ilkokullarda fiilen öğretmenlik yapmakta bulunanlar-

Teklif

M. E. K.

b) Millî Eğitim örgütünde ve özel okulların tâyin ve murakabesi Millî Eğitim Bakanlığına ait bulunan öğretmenliklerinde geçen hizmet sürelerine ve 3656 sayılı Teadül Kanununun 3 nci maddesi dâhilinde ve terfi liyakati saptanmış olmak şartıyla her üç yılda bir terfi esasına göre hesap ve tesbit olunur.

tim Bakanlığına ait özel okul öğretmenliklerinde geçen hizmet sürelerine ve 3656 sayılı Teadül Kanununun üçüncü maddesi dâhilinde ve terfi liyakati saptanmış olmak şartıyla her üç yılda bir terfi esasına göre hesap ve tesbit olunur. Ancak bu terfi iki kıdemi geçemez. 1702 sayılı Kanunun 15 nci maddesindeki yazılı hizmetler de bu hükme tâbidir.

MADDE 2. — Öğretmen okulu mezunu olup da, birkaç terfi süresi ilk öğretim alanında çalıştıktan sonra yüksek öğrenim yaparak orta öğretim alanında veya Millî Eğitim örgütünde görev alan öğretmenlerden bu kanun neşrinden evvel ve sonra kanunen görevli bulunanların hizmet müddetleri üç yılda bir terfi esasına göre hesaplanır ve maaş dereceleri buna göre saptanır.

MADDE 2. — Bir kaç terfi süresi İlköğretim alanında çalıştıktan sonra üstün öğretim yaparak daha yüksek öğretim müesseselerinde, veya Millî Eğitim örgütünde görev alan öğretmenlerden bu kanunun neşrinden evvel ve sonra kanunen görevli bulunanların veya görev alacak olanların müddetleri 3656 sayılı Kanunun terfi esaslarına göre hesaplanır ve maaş dereceleri ona göre saptanır. Ancak bu terfi iki kıdemi geçemez.

Bu gibilerin aylıkları, yükselmeden önceki derecede geçirmiş oldukları hizmet süreleri, bu kanuna göre yükseltildikleri aylık derecesinde geçmiş sayılarak ilk yükselme sürelerinden indirilir.

B. K.

dan.

A) Öğretmenlikteki hizmet süreleri 15 - 17 yıl (On yedi yıl dahil olupta, almakta oldukları aylık dereceleri 30 lira ve daha aşağı olanların,

B) Hizmet süreleri 18 - 20 yıl (yirmi dahil) olupta almakta oldukları aylık dereceleri 35 ve daha aşağı olanların,

C) Hizmet süreleri 21 - 25 yıl (yirmi beş dahil) olupta almakta oldukları aylık dereceleri 40 lira ve daha aşağı olanların,

D) Hizmet süreleri 26 - 35 yıl (otuz beş dahil) olupta almakta oldukları aylık dereceleri 50 lira ve daha aşağı olanların,

E) Hizmet süreleri 35 yıldan fazla olupta almakta oldukları aylık dereceleri 60 lira ve daha aşağı olanların,

Bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihte almakta oldukları aylık dereceleri, 4598 sayılı Kanunun 4 nci maddesine göre kadro aylıklarının iki üst derecesini geçmemek üzere birer derece yükseltilmiştir.

Bunların bu kanunun yürürlüğü tarihindeki aylık derecelerinde geçen hizmet süreleri yeni derecelerinde geçmiş sayılır.

Kadroları üstünde sözü geçen kanunun 4 nci maddesine göre esasen iki üst derece aylık almakta olanlar hakkında da bu madde hükümleri uygulanabilmek üzere bunların buldukları kadroların birer derece yükseltilmesine dair hazırlanacak kanun tasarısı en geç üç ay içinde Büyük Millet Meclisine sunulur.

Teklif

MADDE 3. — Birinci ve ikinci maddelere göre yapılacak intibak dolayısıyla olacak zamlar, 1 Ocak 1948 tarihinden itibaren verilir.

MADDE 4. — Bu kanundan faydalanan öğretmenlere, geçmiş yıllara ait maaş farkı verilmez.

MADDE 5. — Bu kanun gereğince yapılacak terfi işlerinde; kadro bulunmadığı takdirde 4598 sayılı Kanunun 4 nci madesi hükmü uygulanır.

MADDE 6. — Bu kanunun hükümleri yayımlandığı tarihten itibaren yürürlüğe girer.

MADDE 7. — Bu kanunun hükümlerini İçişleri, Maliye ve Millî Eğitim Bakanları yürütür.

M. E. K.

MADDE 3. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanundan faydalananlara, geçmiş yıllara ait maaş farkı verilmez.

MADDE 5. — Bu Kanun gereğince yapılacak terfi işlerinde, kadro elverişli olmadığı takdirde 4598 sayılı Kanunun dördüncü maddesi hükmü uygulanır.

MADDE 6. — Millî Eğitim görevlerinden ayrılmış ve halen başka Devlet dairelerinde ve İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalışan ve bu tasarrufların şümulü içinde bulunan öğretmenler de mesleke döndükleri takdirde bu kanun hükümlerinden faydalanırlar.

MADDE 7. — Bu kanun hükümleri yayımlandığı tarihten itibaren yürürlüğe girer.

MADDE 8. — Bu kanunun hükümlerini İçişleri, Maliye ve Millî Eğitim Bakanları yürütür.

B. K.

MADDE 2. — Bu Kanun 31. Aralık 1948 tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Maliye ve Millî Eğitim Bakanları yürütür.